

3. Τα κείμενα

α. Πάνω σ' έναν ξένο στίχο (Κ.Ν.Α., σελ. 205)

Διδακτικές επισημάνσεις

Με την αξιοποίηση της παραπάνω κρίσης του Ν. Βαγενά, σχετικά με τη χρήση του μύθου στην ποίηση του Σεφέρη, και με τις υποδείξεις του σχολικού βιβλίου μπορούμε να οργανώσουμε το μάθημα φροντίζοντας:

- Να υπογραμμιστούν τα κοινά σημεία που έχει η persona του ποιητή με τον μυθικό ήρωα Οδυσσέα (νόστος, αλλαγές τόπου διαμονής κ.ά.)
- Να εντοπιστεί η μεταξύ τους διαφορά ως προς τα εφόδια, την «αρματοσιά», που έχει ο καθένας για το ταξίδι του.
- Να σχολιαστεί η περιγραφή του Οδυσσέα και του ταξιδιού του, με έμφαση στα σημεία όπου αυτή έχει έναν ευρύτερο συμβολισμό, π.χ.: «λόγια της γλώσσας μας ... χιόνια», «τόσα περίπλοκα τέρατα ... με την ψυχή και με το σώμα», «Είναι ο μεγάλος Οδυσσέας· ... τη δική μου Τροία.»

Παράλληλο κείμενο

Κ. Π. Καβάφη, *Ιθάκη* (Κ.Ν.Α. Α' τεύχος, σελ. 430)

- Ποιες κοινές αναφορές έχουν τα δυο ποιήματα;

β. “*Επί ασπαλάθων...*” (Κ.Ν.Α., σελ. 214)

Διδακτικές επισημάνσεις

Το ποίημα συμπεριλαμβάνεται στο *Τετράδιο Γυμνασμάτων Β'* (Γκαρως, 1976). Δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά στα γαλλικά, στην παρισινή εφημερίδα *Le Monde*, μαζί με μια εκτενή συνέντευξη του ποιητή στη Γαλλίδα δημοσιογράφο Anne Philippe (27/08/71), και ένα μήνα περίπου αργότερα (23/09/71) στην αθηναϊκή εφημερίδα *Το Βήμα*.

- Πριν την ανάγνωση του ποιήματος να γίνει εκτενής αναφορά στην εισαγωγή και ιδιαίτερη μνεία στην ημέρα και την εποχή έμπνευσης και σύνθεσής του.
- Να επισημανθεί ότι ο ίδιος ο ποιητής έχει χωρίσει το ποίημα σε τρεις στροφές-ενότητες· να αναζητηθεί το κριτήριο της διαίρεσης.
- Στην πρώτη στροφή (στίχ.1-7), να υπογραμμιστούν: ο χρόνος, ως εποχή (Ευαγγελισμός, άνοιξη), αλλά και ως χρόνος των ρημάτων (ήταν – παρελθόν, αντηχούν – παρόν), ο τόπος (Σούνιο), με την, δυσανάλογα σύντομη, σε σχέση με την περιγραφή των ασπαλάθων από τον ποιητή, αναφορά στο τοπίο. Να προσεχθεί και η σύνδεσή τους με τις χορδές μιας άρπας που φέρουν ήχους, δηλαδή, αναμνήσεις από το παρελθόν.

- Στη δεύτερη στροφή (στίχ. 8-18), να δοθεί βάρος στη λέξη-στίχο «Γαλήνη». Όλα τριγύρω είναι γαλήνια, αλλά και στην ψυχή του ποιητή υπάρχει απόλυτη ηρεμία. Είναι η μετάβαση από την εικόνα στην ιδέα, η μετάβαση από το συνειρισμό στην έμπνευση.

- Να επισημανθεί ότι στο στίχο «*Τι μπορεί να μου θύμισε τον Αρδιαίο εκείνον;*» η ερώτηση προσδίδει δραματικότητα στο ποίημα και η απάντησή του «*μια λέξη... το όνομα του κίτρινου θάμνου/ δεν άλλαξε από εκείνους τους καιρούς.*» δείχνει την ανάγκη του ποιητή να μας πληροφορήσει για την πορεία του συνειρισμού και της έμπνευσής του: πώς, δηλαδή, βλέποντας τους ασπάλαθους, έφθασε στην πληροφορία, που ήταν χαραγμένη στον μυαλό / τ' αυλάκια, στην ιστορία του Παμφύλιου Αρδιαίου.

- Να συζητήσουμε με τους μαθητές μας την εντονότερη προέκταση που θέλει να δώσει ο ποιητής στο συνειρισμό του, με την τρίτη στροφή, τους δύο τελευταίους στίχους (19-20). Να επισημάνουμε ότι κατά κάποιο τρόπο θέλει να προειδοποιήσει, αν όχι να απειλήσει, τους σύγχρονους του τυράννους ότι κάποτε θα έχουν το ίδιο τέλος με τον αρχαίο εκείνο τύραννο.

Συμπληρωματικές ερωτήσεις - δραστηριότητες

- Τι επιδιώκει ο ποιητής αναφέροντας σε διαφορετικό χρόνο τα ρήματα που χρησιμοποιεί στην πρώτη στροφική ενότητα;
- Ποιο νόημα πιστεύετε ότι έχουν τα αποσιωπητικά στον τίτλο του ποιήματος;

Παράλληλο κείμενο

Γιώργου Σεφέρη, Δήλωση (απόσπασμα)

«Κλείνουν δυο χρόνια που μας έχει επιβληθεί ένα καθεστώς ολωσδιόλου αντίθετο με τα ιδεώδη για τα οποία πολέμησε ο κόσμος μας και τόσο περιλάμπρα ο λαός μας στον τελευταίο παγκόσμιο πόλεμο. Είναι μια κατάσταση υποχρεωτικής νάρκης, όπου όσες πνευματικές αξίες κατορθώσαμε να κρατήσουμε ζωντανές, με πόνους και με κόπους, πάνε κι αυτές να καταποντιστούν μέσα στα ελώδη στεκούμενα νερά. Δε θα μου ήταν δύσκολο να καταλάβω πως τέτοιες ζημιές δε λογαριάζουν πάρα πολύ για ορισμένους ανθρώπους. Δυστυχώς δεν πρόκειται μόνον γι' αυτόν τον κίνδυνο. Όλοι πια το διδάχτηκαν και το ξέρουν πως στις δικτατορικές καταστάσεις η αρχή μπορεί να μοιάζει εύκολη, όμως η τραγωδία περιμένει αναπότρεπτη στο τέλος. Το δράμα αυτού του τέλους μας βασανίζει, συνειδητά ή ασυνείδητα, όπως στους παμπάλαιους χορούς του Αισχύλου. Όσο μένει η ανωμαλία τόσο προχωρεί το κακό.

Είμαι ένας άνθρωπος χωρίς κανένα απολύτως πολιτικό δεσμό και, μπορώ να το πω, μιλώ χωρίς φόβο και χωρίς πάθος. Βλέπω μπροστά μου τον γρεμό όπου μας οδηγεί η καταπίεση που κάλυψε τον τόπο. Αυτή η ανωμαλία πρέπει να σταματήσει. Είναι εθνική επιταγή.

Τώρα ξαναγυρίζω στη σιωπή μου. Παρακαλώ το Θεό να μη με φέρει άλλη φορά σε παρόμοια ανάγκη να ξαναμιλήσω».

(Η δήλωση έγινε στις 28 Μαρτίου 1969 στον αγγλικό ραδιοφωνικό σταθμό BBC)

- Στα δύο κείμενα του Σεφέρη να υπογραμμίσετε τα κοινά στοιχεία και να σχολιάσετε ότι αυτά υποκρύπτουν.

γ. *Ο βασιλιάς της Ασίνης* (Κ.Ν.Α., σελ. 216)

Διδακτικές επισημάνσεις

Η διδασκαλία του ποιήματος μπορεί να ξεκινήσει, όπως και σε άλλα ποιήματα του Σεφέρη, από μια αναδρομή στο χρονικό πλαίσιο μέσα στο οποίο γράφηκε το ποίημα. Το «μότο» μπορεί να μας καθοδηγήσει στην αναζήτηση των συμβόλων και των συνειρμών που οδήγησαν τον ποιητή στη σύνθεση του συγκεκριμένου ποιήματος, *Ασίνην τε...*

- Στην πρώτη στροφική ενότητα (στίχ. 1-9), μπορούμε να συζητήσουμε με τους μαθητές μας την επίσκεψη στο κάστρο της αρχαίας πόλης, ως αφορμή έμπνευσης του ποιητή και αναζήτησης του βασιλιά της Ασίνης.

- Να ασχοληθούμε, στην ίδια ενότητα, με την περιγραφή του τοπίου και τους θεματικούς άξονες που έντεχνα προκύπτουν από αυτήν, όπως: η απουσία ζωής («το μέρος του ίσκιου»), όπου παρομοιάζει το πράσινο χρώμα της θάλασσας με το χρώμα που έχουν τα φτερά στο στήθος σκοτωμένου παγωνιού, ο χρόνος («όπως ο καιρός χωρίς κανένα χάσμα») και η επιφάνεια («Οι φλέβες των βράχων...»), ως τον βυθό από την εικόνα των βράχων, όπου επίσης έχουμε μια δυνατή παρομοίωση. Οι εικόνες αυτές, που δεν είναι μόνο οπτικές αλλά και απτικές, μας οδηγούν στη σκέψη ότι ο ποιητής δεν θα κοιτάξει μόνο την επιφάνεια των πραγμάτων αλλά θα βυθιστεί, ή έχει βυθιστεί ήδη, στον ψυχικό του κόσμο σε σημείο που αυτή η εμβάθυνση τον έχει κουράσει.

- Στη δεύτερη στροφή (στίχ. 10-54), οι μαθητές να διαπιστώσουν τον τρόπο με τον οποίο «αναπτύσσει» ο ποιητής ένα προς ένα τα θέματα που έθεσε στην «εισαγωγή»: **α)** Την απουσία ζωής στην αναζήτηση του βασιλιά πίσω από «την εντάφια χρυσή προσωπίδα». Το κενό πίσω από το «μαλαματένιο σκέπασμα της ύπαρξής μας», που μεταθέτει το ενδιαφέρον του ποιητή από το βασιλιά της Ασίνης στο προσωπικό του κενό («παντού μαζί μας»), εντο-